

OLJKI.

KANTATA.

ZLOŽIL

P. HUGOLIN SATTNER

V sredo, dne 22., v četrtek, dne 23. aprila 1914, obakrat
točno ob tri četrt na osem zvečer in
v nedeljo, dne 26. aprila 1914 točno ob petih popoldne
v veliki dvorani hotela „Union“

trije veliki koncerti

pod vodstvom koncertnega vodje gosp. Mateja Hubada.

Izvajala se bode najnovejša slovenska koncertna skladba
kantata v treh delih

„OLJKI“.

Za soli, zbor in orkester uglasbil **P. Hugolin Sattner O. FF. M.**
Pesem zložil **Simon Gregorčič.**

Sodelujejo: gospa **Fanetta Hermsdorf-Bilinova**, koncertna pevka
v Karlsruhe (sopran), g. **Ivan Levar**, operni pevec iz Aachena (ba-
riton), gdč. **Cenka Severjeva**, članica pevskega zbora „Glasbene
Maticice“ (alt), **pevski zbor „Glasbene Maticice“** (170 pevk in pev-
cev) in **orkester c. in kr. pešpolka Albert I. kralj Belgijcev št. 27,**
in **gospodje člani „Glasbene Maticice“.**

Ob začetku prvega koncerta izvaja orkester E. Hochreiterjevo **Dyoniziško**
uverturo; ob začetku drugega koncerta poje solistinja gospa Hermsdorf-
Bilinova, in ob začetku tretjega poje g. Ivan Levar nekaj pesmi.

Cene prostorom: Sedeži po 6, 5, 4, 3 in 2 K, stojišča po 1 K 40 h, za dijake in dijakinje
60 h, se dobivajo v trafiki gdč. J. Dolenceve v Prešernovi ulici v Ljubljani in na večer kon-
certa pri blagajni. — Pesem Gregorčičeva, spis dr. M. Opeke „Himna miru“, vodilne misli
kantate (dr. Mantuani), tematična analiza z notami g. E. Hochreiterja in razni na kantato se
nanašajoči podatki se dobivajo v knjižici s slikami istotam za ceno 20 h.

Simon Gregorčič

OLJKI.

SPESNIL

SIMON GREGORČIČ.

Co N 613.871 / 2017

Drevo, rastóče v vinskem bregu,
Lepo zeleno v bélem snegu,
Oj drago oljkovo drevo,
Pozdravljam te srčno, srčno!
Ko travnat ótok u puščavi
Prijazno tukaj zeleniš;
Vojak ponósen se mi zdiš
Stojéč po bitvi na planjavi:
Le njega bojni grom ni strl,
Tovariše je vse podrl.
Čemú je tebi smrtna sila
Življenja moč in kras pustila?
Da živ nagroben spomeník
Iz mrtvih tal štrliš navpík?
Nikakor! Márveč to zelenje
Oznanja novo nam življenje,
Ko spet se bo pomladil svet,
Ko nov razvil se bo nam cvet.
Na té iz golih tam grmičev
Zletava roj nam zvestih ptičev,
In glásno v vejah žvrgolí
Meneč, da svet se vže mladí.
In, oj, kakó mudí radó
Na tebi moje se oko! —
Prijazno oljkovo drevo,
Pomník nekdanjih dni cvetočih,
Prorók krasnejših dni bodočih,
Pozdravljam te,
Proslavljam te!

Ti v rane vlivaš nam zdravila,
Svetostna nam rodiš mazila,
Oživljaš nam telesno moč,
Proganjaš z lučjo temno noč. —

Proslavljam te! —

Miru podoba ljuba ti
Ljudem si vže iz davnih dni.
Naš rod se ves je bil pokvaril,
In modri Bog se je kesal,
Da je človeško bitje vstvaril.
Zato pa vse ljudi končal
V pregroznem, splošnem je potôpu,
Zanesel malemu je trôpu.
Ves rešeni človeški rod
Tedaj en sam je nôsil brod,
Kdo vé, če ta vbeži pokôpu?
Nad njim mračno, temnó nebó,
In krog in krog brezdanja voda,
A rešnega nikjeri proda, —

Strašnó, strašnó!

Kdaj ta brezbrežna voda splahne?
Kdaj srd neba se vpokoji?
Mar Bog na veke se jezí?
O ne! Dih božji tóplo dahne
In voda gine, pada, sahne
Kakòr pred solncem sneg kopní.
In, glej, iz vóde se sušeče
Drevo priraste zeleneče,
Golobček bel se nanj spustí,
Na drévu kljuva, kljuva, pika,
In ko z drevesa odletí,
V rudečem kljunu zelení
Mu oljkova mladíka.
Kako je pač brodar vesel
Goloba z vejico vspríjél!
To vejo z oljčnega drevesa
So do človeškega rodu
Poslala vblažena nebesa
V poroštvo sprave in miru. —
Miru simbol si tudi nam! —

Glej, prišla oljna je nedelja,
In polne srčnega veselja

Vrvijo trume v božji hram.
 Odrasle zreš in otročiče
 Nesoče oljkove snopiče,
 Če ne, mladike oljčne vsaj,
 Svetišče zdi se oljkov gaj.
 Skoz ôkna solnce božje lije
 V ta gaj svoj zlati žar z nebes,
 A bolj še sreče solnce sije
 Otrokom z lic in iz očes
 Skoz senco oljkovih peres.
 Pristopi starček sivolas,
 In blagoslov nebeški kliče
 Njegov srčnomoleči glas
 Na oljčne veje in snopiče.
 O, naj te oljke, kjer bi bile,
 Bi blágoslov in mir delile!
 Da, oljkove mladike te
 Mir bodo in blagost rodile,
 Ko hiše, vrte in poljé
 Blagoslavljuje pokropé.
 Glej po kropljenji njivo, trato,
 Kako razvija njih se kras!
 Kako se ziblje žito zlato,
 Pod srp vže sili, sili v pas, —
 In drevje to — kako bogato!
 O, srečni kmetje, srečna vas!
 Pa, oh, — kaj se temni nebo?
 Pod njim se megle temnosive
 Vale čez vrte, trate, njive
 Gromeč groznó, preteč strašnó.
 Pred selsko kočico kleče,
 Otrôci, starčki in žené,
 Z boječim, solznatim očesom
 K oblačnim, mračnim zro nebesom
 Glasnó ihteč,
 K Bogú moleč.
 A hiše skrbni gospodar
 Mladike oljkove sežiga,
 Da vmiril grozni bi vihar:
 In sveti dim se k nebu dviga,
 In, glej, preteči prej oblak
 Na polja vlije dež krotak. —
 O, da bi ti, mladika mila,
 Nevihto tudi vtolažila,
 Ki burno hrufe med ljudmi,
 Ki v srci strastno nam besni,

Da meni vsaj bi jo vmirila!
Srcé mi pravi, da jo boš,
Če prej ne, ko me boš kropila!

Pred duhom vidim nizko sôbo,
A v sobi blede sveč svitlôbo;
Mej svečami pa spava mož,
Bled mož, ogrnjen s plaščem črnim,
Ki s trakom je našit srebrnim;
On trdno spi, nevzdrumno spi,
Strudla ga je težka hoja.
Moža pa množica ljudi
Z mladiko oljkovo kropí
Želeč mu večnega pokoja.
Oj, bratje, ko se to zgodi,
Tedaj bončana pot bo môja
In konec bo težav in bôja,
Tedaj potihne za vsekdár,
Srcá mi in sveta vihar!

Kako je nastala pesnitev »Oljki«.

Mož, ki je začrtal sebi in vsakemu resnemu delavcu geslo:

„Ne le, kar veleva mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan“

duhovnik-pesnik, ki tega gesla ni imel samo za napisano teorijo, ampak se je tudi sam ravnal po njem, ta je moral svoje polete v idealne višine prekiniti več nego enkrat in brez uspeha počakati druge prilike na suhi veji materijalizma in sebičnosti. In tedaj mu je krčevito utripalo žalostno srce; idealist je trpel in pretakal bridke solze. V takih trenutkih je izlil svojo bolest v verzih na papir, da se je utešil.

Tako je bilo tudi spomladi l. 1882. Gregorčič je bil tedaj kaplan v Rifenbergu. V dveh dneh je zložil krasno odo, in sicer **3. in 4. marca, 1882.** Tako je pisal našemu rojaku in svojemu prijatelju, notarju Ign. Gruntarju, dne 4. III. 1882 (ko so tiskali njegove pesmi za prvo izdajo): „dodam ... še dve drugi pesmi; eno teh sem **ta hip** (2¹/₄ popoldne) končal; spisal sem danes 70 verzov. Naslov pesmi je „**Oljki**“, šteje blizu 140 verzov; morda jo pošljem prej tudi „Zvonu“, ker je oljčna nedelja tukaj!“ Dovršil je torej 3. marca 65, 4. marca pa 70 verzov. — Dne 24. marca, 1882 že poroča tedanji „Zvonov“ urednik, Fr. Levce, svojemu prijatelju Gruntarju: „Za „Zvon“ mi je poslal **Gregorčič** krasno, dve tiskane strani obširno pesem „Oljki.“ — Tiskar Klein je tedaj rekel Levcu, da tiska Gregorčičeve poezije v 1800 izvodih. Istotako piše Gregorčič Gruntarju: „Papirja več ne bom naročeval, naj se tiska zaenkrat 1800 iztisov —; iz razprodaje knjig bom nekoliko razvidel, v koliko so moje poezije res priljubljene.“ A g. notar Gruntar nas obvešča: „... sem prodal tekom treh mesecev do 2000 iztisov.“ — Pesem „Oljki“ ni malo pripomogla do tega uspeha.

Himna miru.¹⁾

Meditacija.

Za premiéro Gregorčič-Sattnerjeve „Oljke“ napisal dr. Mihael Opeka.

Kako ne bi vedeli, da je „Oljka“ himna miru, te velike potrebe našega življenja in sladke blaginje naših duš?

Sèn o miru diha že iz prvih vrst. Pesnik gleda zamišljen oljko v vinskem bregu, zeleno sredi snežne zimske odeje. In zazdi se mu ta oljka kakor sanjajoč otok v puščavi, obdani od brezbrežnega miru — kakor vojak, ki je ostal pri življenju na bojnem polju, kamor je po krvavem viharju pravkar legel truden mir... Kakor tih nagrobni spomenik bi se mu skoraj zazdela oljka, kakor druga žalujka na kraju večnega miru, — kjer mnogi spe nevzdrumno spanje:²⁾ da njeno zelenje, znak življenja in pomladi, ne odtegne očesa strani od kraja smrti, kjer — križe, kamne vrh gomil jesenski venčajo cvetovi...³⁾

Za oddih pozdravi pesnik pomlad in življenje, ki ju spominja zelenje oljčnega drevesa sredi bele zime, z eno samo besedo se pokloni lúči in móči in zdravju, ki ga deli oljka — potem pa udari s polnim akordom na strune miru.

* * *

¹⁾ Ponatisk iz „Slovenca 1914, št. 70.

²⁾ Gregorčič, Vseh mrtvih dan.

³⁾ lb.

Davno je tega, kar je oljka prvokrat znanila veliki mir, veliko spravo med Stvarnikom in stvarmi. Po tistem strašnem prvem viharju je bilo, ki je preobrazil komaj ustvarjeni in že izkvarjeni svet, ki je opral sveta grehoto v vodah vesoljnega potopa. Silovito je opisal Mozes ta vihar, ki je pridivjal z božjo jezo nad človeški rod. Iz zemlje so prigrmele vode in izpod neba so udarile: — predrlj so se vsi studenci globokega prepada in odprle zatvornice neba . . . Štirideset dni in štirideset noči je lil dež na zemljo — in vode so rastle in grozno so se razlile in napolnile vse na površini zemlje . . . In so potapljale pod seboj vse stvari, ki so se gibale na zemlji . . . Tako se je razvnel srd božji nad stvarstvom, ki ni poznalo več strahu božjega. — Zakaj popačilo je vse meso svojo pot na zemlji . . . Samo Noe je bil pravičen in se je bal Gospoda, on in njegovi. Zato so bili otepi. — Vse je bilo potrebljeno z zemlje; ostal je pa sam Noe in kateri so bili ž njim v ladji . . .

Ves rešeni človeški rod
tedaj en sam je nosil brod.

Temu rodu je oznanila rešenje — oljka. Temu rodu, ki naj bi bil oče boljših človeških otrok . . . Vode so se začele odtekat in upadati. Tedaj je Noe izpustil iz ladje vrana; a ta je izletel in se ni vrnil. Izpustil je pa za njim tudi goloba; ta pa se je povrnil v ladjo, ker še ni našel, kamor bi sedel. Ko je pa počakal Noe še drugih sedem dni, je izpustil zopet iz ladje goloba. In glej, zdaj se mu je vrnil šele proti večeru in je prinesel v kljuno oljčno vejico z zelenimi listi. Tedaj je Noe spoznal, da so odtekle vode z zemlje:

To vejo z oljčnega drevesa
so do človeškega rodu
poslala vblážena nebesa
v poroštvo sprave in miru. —

Prva velika sprava, velika zaveza miru med Bogom in ljudmi.¹⁾ Oljka je bila nje ljubezniva znanilka . . .

*

Od takrat je oljka skozi vse veke simbol miru. In še vsebolj, odkar je skoro štiri tisoč let pozneje pozdravljala njega, ki je Rex pacificus noster, naš Kralj mirudajalec, kateri je prišel dovršit drugo, še večjo spravo med nebom in zemljo. — Bila je posebna dies Dominica, sijajen dan Gospodov, ko se je dopolnilo, kar je bilo govorno po preroku: — Povejte hčeri Sionski: Glej, tvoj kralj pride k tebi krotak in sedeč na oslici in na žrebetu podjarmene oslice.²⁾ Gospod je slavil svoj slovesni vhod v Jeruzalem. In — silno veliko ljudi pa je razgrinjalo svoja oblačila po potu; drugi pa so veje sekali z dreves in stlali na pot. Množice pa, katere so spredaj in zadaj šle, so vpile, rekoč: Hosana sinu Davidovemu! Hvaljen bodi, kateri pride v imenu Gospodovem! Hosana na visokosti!³⁾ — To je tisti dogodek, ki je bil podoba vesoljne zgodovine človeštva. Zakaj v sredi časov se je prikazal Odrešenik: pred njim so šla ljudstva od začetka sveta in za njim pojdejo do konca dni, in vsi narodi se morajo ozirati vanj, eni z upanjem na prihodnjega, drugi z vero v že prišlega — zakaj nihče ne bo zveličan, kdor njemu ne kliče: Hosana! Benedictus!⁴⁾ In kakor prva Cvetna nedelja je bil tisti dan. — Pueri Hebraeorum portantes ramos olivarum obviaverunt Domino, clamantes et

¹⁾ Prim. Gen. VI.—IX.

²⁾ Cahar. IX., 9.

³⁾ Mat. XXI. 8—9.

⁴⁾ Prim. August. 31. in Joan. 5. in Hieron. in Matth. c. 21.

dicentes: Hosana in excelsis¹⁾: Mladina je šla z oljkovimi mladikami Gospodu naproti in je klicala, rekoč: Hosana na višavah! Na slovesnem pohodu je s palmo oljka pozdravljala Kralja miru, njega, ki se je koj nato žalujoče sklanjala nad njim, ko je na Oljsk gori lil krvavi pót za mir sveta . . .

Za tisti pravi mir, ki si ga svet ne more dati sam. Le od Gospoda se razliva v naše duše, ki je Pot, Resnica in Življenje, samo iz njegovih milostnih studencev, iz njegovih tihih svetišč. Zato pa je prav, da je vse, kar mir oznanja in deli, posvečeno v bližini Gospodovi, v njegovih svetih prebivališčih. In zato je tako ginljiva in tolažbe polna poezija Cvetne nedelje, ko se vsako leto obnavlja prvi praznik palm in oljk, Gospodov kraljevski vhod v sveto Mesto — obnavlja zato, da blagoslovljene palmove in oljčne veje raznašajo iz svetišča blagoslov in mir med odrešeno ljudstvo božje.

Svetišče zdi se oljkov gaj. —
Pristopi starček sivolas
in blagoslov nebeški kliče
na oljčne veje in snopiče.
O, naj te oljke, kjer bi bile,
bi blagoslov in mir delile! . . .

Kakor sveti ogenj z grmade Velike sobote, tako mora blagoslovljena oljka Cvetne nedelje v vsako hišo, v sleherni dom. Svet les je vernemu domovanju, zakramentale je, ki na pobožno molitev razliva časni blagoslov po hišah, vrtovih in poljih in s tem blagoslovom tiho zadovoljnost življenja, tisti srečni mir, ki ga imamo najprej na mislih, kadarkoli hrepeneče izgovarjamo pred Gospodom veliko molitev: — Ut dies nostros in tua pace disponas: da naše dneve v svojem miru vladaš, prosimo, o Gospod!²⁾ . . .

*

Resnično, velika je molitev za mir življenja! Neprenehoma bi jo lepetala naša razboljena in od viharjev tepena srca. Zakaj — človek, od žene rojen, malo časa živi in je z mnogimi nadlogami obdan:³⁾ zajoka, ko zagleda svet, in s solzo iz ugaslega očesa zapušča kraje minljivosti . . . Kaj gorja pritiska na dušo, da jo razvalovi v pišu in viharju, v strašnem vrtincu nepokoja, iz katerega onemoglo zveni klic na pomoč . . . Tu rezki jeki telesne bolečine, tam neutolažljiva žalost duše: bridkosti nenadomestnih izgub, obup razdejanega upanja . . . strah za življenje, za samo golo življenje . . . Oh, za to borno življenje, na katero pa je vendar tako privezано celo naše bitje, za katerim pa vendar tako utriplje naše koprneče srce. Samo da živimo! samo da živimo — — daj nam danes naš vsakdanji krnh! . . .

Glej, kako molijo siromaki, ko privihra nevihta, da odtrga od izsušenih ust trdi kosec življenskega kruha, ko

se megle temnosive
vale čez polja, trate njive
grmèč grozno, preteč strašno . . .

O slika, vredna da izlije vánjo celo plemenito dušo velik slikar! Kako drgetajo noge, na trdih tleh klečeče; kako se krčevito oklepa ena žuljeva roka druge — kakor druga drugi v tolažbo; kako se utrinjajo solzni biseri iz oči, k nebu povzdignjenih . . .

1) Off. hebdom. sanctae.

2) Canon Missae.

3) Job. XIV., 1.

Pred selsko kočico kleče
otroci, starčki in žene,
z boječim, solznatim očesom
k oblačnim, mračnim zro nebesom —

gementes et flentes in hac lacrimarum valle:¹)

glasno ihteč,
k Bogu molèč . . .

Kje si, o sveto blagoslovilo, da umiriš vihar nad vrtem, nad njivo in poljem, kjer raste živim življenje — da srcem, od begajočega strahu izmučenim, vrneš mir, brez katerega ni življenja?

Hiše skrbni gospodar
mladike oljkove sežiga —
In sveti dim se kvišku dviga,
in glej, preteči prej oblak
na polje vlije dež krotak.

Rahel dež — kakor blagoslov zemlji, rodeči kruh, in — kakor zdravilne kaplje za duše trpinov, zopet oblagodarjene z mirom, tem tolažilnejšim in slajšim, čimbolj je potrjena vera, da on, ki v nebesih bdi, odpira o pravem času svojo roko in napolnjuje z dobroto vsako živo stvar . . .²)

Zakaj on je Oče in Stvarnik. Vse ljubi, ker je vse njegovo. Vse je njegovo in najbolj — človeško srce. Zato je to srce nepokojno, dokler ne počije v njem, ki je vsemu alfa in omega, začetek in konec. Kar užijejo srca miru na zemlji, vse je samo kaplja, samo medel predokus onega miru, ki je obljubljen tam, kjer — bo Bog obrisal vsako solzo z oči svojih svetih in ne bo ne žalosti, ne vpitja, ne bolečine; zakaj kar je bilo, je prešlo³) . . . O blaženi mir! večni mir! Kaj čuda, če ga zaželi srce, trudno in razbičano od šib življenja, tako žejno stalne sreče in neminljivega miru . . .

Requiem aeternam . . .

Pred duhom vidim nizko sobo,
a v sobi blede sveč svetlobo . . .

Te luči svetijo v — večno luč . . .

Lux perpetua . . .

Med svečami pa spava mož
On trdno spi, nezdravno spi.
strudila ga je težka hoja.

Pri cilju — In pace — In Christo⁴) — V miru večnosti — —

Moža pa množica ljudi
z mladiko oljkovo kropi
želeč mu večnega pokoja —

Kako ne bi vedeli, da je „Oljka“ himna miru, te velike potrebe našega življenja in sladke blaginje naših duš? —

¹) Antiph. B. M. V.

²) Ps. 144. 16.

³) Apoc. XXI. 4.

⁴) Nagrobni napisi v katakombah.

Gospa FANETTA HERMSDORF, rojena BILINA.

»Oljki«.

Vodilne misli v skladbi.

Bilo je pred dvema leti obsorej. Slovenski svet je nestrpno čakal dni 13., 14. in 17. marca, ko se je imel izvajati prvi slovenski oratorij. Bil je naroden dogodek. Veselje nad njim je prevevalo dolgo časa duše poslušalcev; onim pa, ki jim je življenski položaj onemogočil, biti osebno prisotnim, je nezadovoljnost objemala srce, kadarkoli je govornica bila o onih dneh. Dve leti! Kratek čas! A skladatelj prvega slovenskega oratorija nam podaja novo delo, veliko slovensko kantato z Gregorčičevim besedilom, „Oljki“.

„Kantata“ je laški izraz in pomeni v prvi dobi vsako za človeške glasove zloženo večjo pevsko točko. Prvič nahajamo to ime leta 1600 za večje solo-speve, v katerih so se menjale ariozne in recitativične točke. Že Giac. Carissimi (1604—1674) pa loči cerkveno in posvetno kantato. Taka je ostala ta glasbena oblika vobče do začetka 18. veka. Najpred se je razvila cerkvena kantata v Angliji (Anthem), kjer ji je J. M

Händel dal dovršeno obliko, potem v Španiji (Villancicos). Dandanes razumevamo v glasbenem oblikoslovju pod znakom „Kantata“ vedno obširnejšo vokalno skladbo, sestajajočo iz solospjevov in zborov s spremljevanjem orkestra. Od opere in od oratorija se loči zunanje po manjšem obsegu, v bistvu pa po izključitvi epičnega in dramatičnega elementa. S tem seve ni povedano, da se glasba ne bi smela dvigniti do dramatično patetičnega izraza.

P. H. Sattner zapušča v tem glasbotvoru prejšno pot in nastopa novo smer. Vendar je pa tudi tej skladbi lastna ona milota, ki preveva njegove skladbe in ki jo smemo označiti kot njegov slog.

Kdo ne pozna vzvišene ode nesmrtnega pesnika, Simona Gregorčiča? Med mladino je pač malokdo, da bi ne znal več ali manj verzov iz nje na pamet. P. H. Sattner je jako srečno izbral „Oljki“ za predmet novemu glasbotvoru za soli, zbor in orkester. — Skladba je razdeljena v tri dele. Prvi obdelava muzikalno fizično rast oljke in njen simbolični pomen, ki ga ima osobito v svetem pismu; drugi del se ozira na njeno ulogo v naših slovenskih običajih in v verskem življenju; tretji in zadnji ilustrira vporabo oljke ob mrtvaškem odru, tam kjer zaključuje s kropilom vse boje in viharje človeške duše.

Oglejmo si skladbo podrobneje.

I.

Uvod je mična in prikupljiva idila. Izvaja ga orkester. Mirno leži pred nami slikovita južna pokrajina. Po holmih, zasajenih z zelenimi oljkami, se pasejo črede in pastirji piskajo na piščali; zdaj se oglasi eden s tega holma, zdaj drugi z nasprotnega. in v daljavi odmevajo jeki. Neodoljiva čarobna moč nas sili, slediti posameznim čutom skladateljevim, s katerimi vodi poslušalca tje v ono osredje, ki ga je pesnik izbral svoji pesnitvi.

Spev začenjata po kratkem uvodu sopran in alt:

„Drevo rastoče v vinskem bregu“;

tenor in bas jima sledita in nadaljujeta. To je tako duhovito rešena zadača, da mora vsakomu, ki ima kaj čuta za muzikalične potence, ozariti že itak vzneseno besedilo. Nekdo, ki je bil čul o nameri skladateljevi, uglasbiti „Oljko“, je dejal: „Radoveden sem, kaj bo počel s prvimi verzi, ki imajo le pripovedovalni značaj“. Danes lahko rečemo, da je skladatelj lepe Gregorčičeve stihe izpopolnil in jim vdihnil življenje, s katerim dose-gajo šele popoln uspeh.

Kmalu se pridruži ves zbor in veličastno zaori pozdrav oljki ob spremljevanju orkestra.

Po končanem pozdravu se oglasi bas-solo:

„Ko travnat otok u puščavi
prijazno tukaj zeleniš,
vojak ponosen se mi zdiš
stoječ po bitvi na planjavi.“

Fanfara trobent spremljajo ta spev in mu dajejo bojevit značaj. Po zmagonosnem boju je oljka simbol miru; in temu simbolu ponavlja ves zbor svoj pozdrav:

„Drevo rastoče v vinskem bregu“ itd.

A bas-solo zaključí, preišljeva je pomen oljke, ki je bojni grom ni strl, dočim je tovariše vse podrl; je-li ona zato ostala, da se zdi,

„Da živ nagroben spomenik
Iz mrtvih tal štrliš navpik?“

Ne, oljka ni nagroben spomenik!

„Nikakor! Marveč to zelenje
Oznanja novo nam življenje“.

In to življenje nam riše allegro stavek, poln življenja, in ne pride do miru, dokler ni naslikal pojavov novega življenja, ki ga simbolizira oljka. Sredi speva se oglasi ženski zbor, ki v priprosti najivnosti pripoveduje, da na oljko

„zletava roj nam zvestih ptičev
in glasno v vejah žvrgoli,
meneč, da svet se že mladi.“

V III. delu allegro-stavka povzame mešani zbor prejšno vlogo orkestrovo, ta pa kontrapunktira spev, in rajanje se nadaljuje v nepretrganem teku, dokler se ne izpremeni v tematičen medstavek, ki konča z veličastnim pozdravom oljki.

Sedaj se predrugači situacija. Blažilen enajsttaktni uvod pripravi na sopran-solo, kateri opeva oljko:

„oživljaš nam telesno moč,
proganjaš z lučjo temno noč“,

t. j. slavi jo, kot hrano, mazilo v svetotajstvih, krepčilo za telo, kot zdravilo in kot luč.

„Pozdravljam te, proslavljam te“ — iskren izraz spoštovanja, ki se s klarineto združi v prekrasen efekt.

A tudi tužni spomini se vsiljujejo ob pogledu na oljko.

Žal, da

„naš rod se ves je bil pokvaril,
in modri Bog se je kesal,
da je človeško bitje vstvaril“.

Moški zbor slika v krepkih in markantnih melodijskih potezah pokončanje človeškega rodu ob vesoljnem potopu:

„Ves rešeni človeški rod
tedaj en sam je nosil brod“.

Zbor se pomiri, in v resnobnih tematičnih postopih vprašuje:

„Kdo ve, če ta vbeži pokopu?“

Alt-solo pa odgovarja:

„O ne! dih božji toplo dahne,
in voda gine, pada sahne“.

Neizrekljiva prisrčnost je izlita v ta solospjev, ki postane posebno tedaj zanimiv, ko opisuje položaj po vesoljnem potopu:

„ . . . iz vode se sušeče
drevo priraste zeleneče,
golobček bel se nanj spusti,
na drevu kljuva, kljuva, pika, . . .“

Jako spretno in zdržno, a navzlic temu razumevno je skladatelj tu uporabil slikanje z zvoki. Vse je stakatirano, kakor da se čuje, kako golobček na oljki kluva in pika, dokler se mu ne posreči, odkrhniti oljčne vejice, katero ponese v kljunčku v brod nazaj, kot simbol sprave in miru. Zbor poje v fugiranem stavku: „Miru simbol si tudi nam!“ V kromatičnih postopih se dviga do skrajne višine, nato se pa hipoma povrne v nižino miru in zaključí v veličastnem unisono — soglasno prepričanje vse množice.

II.

Drugi del se prične s prazničnim orkestralnim uvodom, ki nas polagoma dovede v cerkveno ozračje, in sicer na cvetno nedeljo, ko se blagoslavlja oljke in cvet. Mešani zbor prevzame nalogo pripovedovalca. Iz bližnje cerkve se pa čuje liturgični spev: „Hosanna filio David“, in človeku se zdi, da prisostvuje liturgiji cvetne nedelje. Sopran-solo nam v vznesenem spevu opisuje podobo cerkve, ki se na cvetno nedeljo izpremen v zelen gaj. Otroci ga oživljajo, solnce sreče jim sije z lic in iz očes. „Pueri Hebraeorum“ zadoni izpred altarja v cerkvi; kmalu za tem pa povzdigne sivolas starček svoj glas, in blagoslavlja oljke (bas-solo). Še ni končal, a že se zopet oglasi cerkveni zbor in poje: „Sanctus, Sanctus! Češčen, ki pride v imenu Gospodovem!“ — Vse to je tako plastično in jasno, tako umevno, da se človek nehote popolnoma vmisli v obrede cvetne nedelje.

Vijolinski kvartet, ki mu v ljubeznjivosti težko najdeš para, pripravlja trospev (sopran, alt, bas), opisujoč dobrine, ki jih bodo oljke rodile, ko bodo kropile hiše in vrté. Živ spev, ki preseneti s hipnim prevratom v e-dur. V največji ekstazi blagruje spev kmeta in njegovo vas; človek pričakuje za tem mirnega sklepa v trizvoku; ta pride — a je alteriran! Vmes se čujejo neobični in pomembni udarci, grozopolni glasovi. Kmalu se zmotajo motivi in glasovi v fugiran stavek, slikajoč zbesnelost prirodnih sil; čuje se grom, strele vdarjajo. Basisti opisujejo strahoto naravine prikazni:

„ . . . , se megle temnosive
Vale čez vrte, trate, njive,
Gromeč grozno, preteč strašno“.

Zona obhaja poslušalca, da ga nehote prešine misel: Kaj bo, kaj bo?

Vendar pa ta temna slika ni na široko razpredena, ampak samo v velikih potezah obrisana. Glasovno valovanje se umiri in v veličastnih akordih opeva skladatelj božjo vsemogočnost, ki se pojavlja v prirodnih silah. Veličje se umakne rahločutju; z ihtečim glasom opisuje alt-solo, kako

„pred selsko kočico kleče
otroci, starčki in žené,
z boječim, solznatim očesom
— — — — —

glasno ihteč
k Bogu moleč“.

Nebo se mora dati preprostiti, ko čuje pretresljive te vzdihé. Hišni gospodar sežiga blagoslovljeno oljko, in sveti dim se k nebu dviga in ž njim tudi glas v oktavo:

„In glej, preteči prej oblak
na polje vlije dež krotak.“

Pevec onomatopoično posnema šum dežja, vijoline pa jamejo drobiti, kakor da rahel, gost dež, pada na zemljo —, ena kaplja podi drugo, vse hite navzdol, kakor za stavo. Kmalu pa pojenjuje dež, kapljice padajo vedno redkeje in redkeje, nazadnje le semtertje še katera. Bas v pretresljivem spevu prosi:

„O, da bi ti, mladika mila
nevihto tudi vtolažila,
ki burno hrufe med ljudmi,

— — — — —
da meni vsaj bi jo vmirila!“

V tem spevu je izraženo hrepenenje po onem miru, ki ga svet ne more dati; da bi nam umirila dušo vsaj večnost!

„Srce mi pravi, da jo boš,
če prēj ne, ko me boš kropila!“

Akordi padajo v četertinkah, kakor da oljčna vejica siplje blagoslovljeno vodo na mrliča. Pretresljiv je sklep družega dela, ki se v alteriranih, globokih akordih bliža koncu in izzveni v najnežnejši pianissimo.

III.

Končana je pot; pesnik leži na mrtvaškem odru in orkester mu svira resnobno žalostno koračnico (marcia funebre). Ta del skladbe je dovršen, zajet iz najglobočejih predalov pesniško navdahnjenega in čutečega srca. V srednjem delu tolažljiv, v tretjem se zopet povrača v trpko resnobo, in solist poje s presledki:

„Pred duhom — vidim — nizko sobo,
a v sobi — blede sveč svitlobo:
mej svečami pa spava mož —
bled mož — — — — —
strudila ga je težka hoja“.

Žalostinki sledi mešan zbor, želeč možu večnega pokoja, nazadnje celo z liturgičnim besedilom: „Lux aeterna“. — Grobna tišina nastane, vijoline se dele, pavka votlo vdarja, fagota se gibljeja v grozopolnih vzporednih kvintah, odjek mučene duše, vtopljene v bridkost in žalost. — Fuga pa poneha, položaj se zjasni; smrt z one strani ni tako strašna kakor z naše:

Oj, bratje, ko se to zgodi,
tedaj končana pot bo moja,
in konec bo težav in boja,
tedaj potihne za vsikdar
srca mi in sveta vihar“.

Glavno vlogo ima tu bas-solo, vmes posega zbor, in tako se dalje čredita; ob sklepu se popolnoma zedinita v prepričanju, da smrt naredi konec zemeljskim težavam in bojem in tedaj napoči novo življenje, življenje miru — pri Bogu. Glasba se otrese vsake žalosti, novo življenje kipi iz vseh src in naznanja konec vsem dvomom, razprtijam — za vsakogar in za vsekdar — za vsekdar!

Gregorčič je dobil v skladatelju p. Hugolinu Sattner-j u sebe vrednega in vseskozi usposobljenega interpreta in završevalca. Pesnitev Simonova je še-le sedaj polnovredna, ko jo je glasbeno poglobil in muzikalno završil naš skladatelj.

Slovenski narod ima svoj nov, obširni glasbotvor. A ne samo to.

V tej skladbi je p. Hugolin pokazal, da je v svoji duši in v svojem čustvo-
vanju mladenič, ki gre s časom v pametni in dopustni meri brez pomisleka naprej. V
njegovi kompoziciji „Oljki“ ni vporabljal samo novih tonovskih skladov in akordovih
zvez, ampak tudi njegove melodije so ustrojene po modernih načelih. Zasnova, periko-
piranje, modulacija, agogika, dinamika, in osobito instrumentacija se je neverjetno mo-
dernizirala. Ne modernosti na ljubo, ampak zaradi podviga estetičnemu učinku.

Ni bila lahka naloga, ki jo je rešil naš skladatelj; a ne samo rešil, temveč izborno
rešil. Razdelitev teksta v tri dele, kakor se da logično in brez nasilja razpredeliti, že to
zahteva naravnost pesniško poglobljenje v snov. Še mnogo vzvišenejša je bila naloga,
vdihniti vsakemu razpredelu značilno muzikalno dušo, a vendar varovati celotnost. In vse
to je pogodil skladatelj v vsakem obziru.

IVAN LEVAR.

»Oljki«.

Kantata za soli, zbor in orkester, zložil P. Hugolin Sattner.

Tematična analiza z notnimi prizori.*)

Vse pravice, tudi prevoda, si pridržuje založništvo. Vsako kakeršnokoli pomnoževanje v celoti ali posameznih delov izrecno prepovedana.

EMIL HOCHREITER.

Pater Hugolin Sattner, skladatelj prvega slovenskega oratorija „Assumptio“, ki se je pred dvema letoma v Ljubljani izvajal z nenavadnim uspehom, je po dveh letih molku obdaril slovenski narod z novim delom velikega sloga; zložil je na Gregorčičevo odo „Oljki“ veliko kantato, ki jo namerava „Glasbena Matica“ uprizoriti začetkom meseca aprila. Ker ima skladatelj in njegovo najnovejše delo velik pomen za jugoslovansko glasbo, podamo v nastopnem opis in tematično analizo tega dela.

Odveč bi bilo, ko bi hoteli razlagati Gregorčičevo pesnitev, kajti „Oljka“ je vsakemu izobraženemu Slovencu tako znana, kakor Nemcem Schillerjev „Lied von der Glocke“ ali Goethejev „Erlkönig“.

„Das Lied von der Glocke!“ — Koliko skladateljev je že uglasbilo ta krasen spev! imenujem le: Romberga, Brucha, Störa. Toda kakor pri tem spevu, je tudi pri „Oljki“ skladatelju računati z dvema težkočama. „Oljka“ je skladatelju v dvojnem pogledu težko dostopna radi bogate vsebine njenih kitic in radi obilnih slik. — Težko je glasbi sporedno hoditi s kiticami, polnimi globokih idej; tudi ni lahko, glasbeno slikati podobe, s katerimi nas „Oljka“ naravnost očara. Skladatelju preté na raznih mestih čeri, ki morejo ukončati njegove namere. Sattner se jim srečno izogiblje; pripravlja namreč vsako sliko z umestnimi predigrami, pojasnjuje s ponavljanjem besedila, vpleta orkestralne medigre in liturgične koralne stavke. Na ta način se vrsti slika za sliko; v prijetni zvezi se menjavajo podobe. V tem pogledu ima Sattnerjeva kantata prednost pred Bruchovo, dasi je slednja — kakor znano — jako lepo zamišljena.

Znano je, da Gregorčič v svoji „Visoki Pesmi“ opeva oljko v njenih odnošajih do človeka. Oprt na globoko besedilo je ustvaril Sattner skladbo, ki visoko prekaša njegovo „Assumptio“. V formalnem oziru sicer ni dosti razlike med obema skladbama, k večjemu, da „Oljka“ ne uporablja recitativov, ker ni povoda za-nje. Toda kar zadeva glasbeno vrednost, je ta skladba, v kolikor morem soditi, najboljša, kar nam jih je dosedaj podala slovenska umetnost. Orkestralna partitura kaže jako fine poteze, mogočna stopnjevanja in silno ekonomično izkoriščanje instrumentalnih skupin, kar smo v „Assumptio“ pogrešali. Mogočen je učinek solospelov, zborov in orkestralnih stavkov, in konvencionalizem je zastopan v tej skladbi v prav minimalni meri. Skladatelj, dasi ni več mlad, se uči venomer, in sad tega neumornega truda se kaže v tem, da se more danes že šteti med moderne skladatelje. On ima odprto uho in jasno oko za moderno glasbo, ki je v zadnjih dveh desetletjih silno napredovala; iz tega vira zajema s polno kupo. —

Med „Assumptio“ in „Oljko“ je presledka le dve leti, in vendar kak napredek pri možu, ki po svojem poklicu kot redovnik nima dosti prilike, diviti se nad produkcijami modernih skladb, temveč črpa moderno glasbeno vednost bolj iz mrtvih partitur! Največji napredek pa je opaziti v orkestraciji.

*) Pravica za ponatis od založništva pogodbeno pridobljena.

Sattnerjeva invencija je v tej skladbi posebno bogata, duhovita, nazorna; prijetno vzburja, vzradoščuje, a tudi toži in jadikuje, kakoršna je že situacija. Premišljena glasbena izrazitost in duhovita slikovitost sta torej posebni prednosti, ki dičita to delo. Da preveva narodni kolorit celo delo, je skladbi samo v čast. — —

Skladba ima tri dele. Prvi del obsega obširen pozdrav oljki, rastoči na vinskem bregu, kakor tudi svetopisemsko epizodo vesoljnega potopa, v kateri se prav fino riše oljka kot simbol miru.

Drugi del slika blagoslov oljke na cvetno nedeljo in vihar, ki ga naj umiri oljčna vejica, katero hišni gospodar sežiga na žrjavici.

Tretji del je posvečen junaku, čigar mrtvo truplo kropi hvaležna množica z oljčno vejico.

Le-ti dogodki pa niso brezmiselno sestavljeni, marveč pesnik jih je znal organično tako lepo zvezati, da že pesem sama močno učinkuje na mehko dušo.

Bodi še omenjeno, da je klavirski izvleček te skladbe izšel iz obče znane tiskarne Waldheim, Eberle in Ko. na Dunaju v pravilni in krasni izdaji. Na prvem mestu je slovensko, na drugem nemško (Funtkovo) besedilo. Z dvojnimi besedilom je mogoče da prekorači skladba ozke meje domovine in da se bo izvajala tudi podrugod.

I. del.

Predigra k „Oljki“ ni uvod v delo samo, še manj programatična uvertura; ona nas le pripravlja na prizor, ki se slika v začetku ode. Slično tudi Haydn uvaja svoje „Stvarjenje“ z orkestralnim uvodom, ki slika kaos. Slika, ki jo nam riše skladatelj v dvospetu pastirjev (prva in druga oboa), nas prestavlja hipoma v one južne pokrajine, kjer raste zelena oljka in se pase brezskrbna čreda. Mojsterske so prve poteze, s katerimi riše skladatelj pastirsko idilo sredi oljčnih gajev, realistiko čarodejne ljubeznivosti, neprisiljene, naravne romantike. (1)

(1)
Allegretto pastorale. ($\text{♩} = 63$)

The musical score is written for two staves, likely representing the first and second oboes. The first system starts with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 12/8 time signature. The tempo is marked 'Allegretto pastorale' with a quarter note equal to 63 beats per minute. The dynamics are 'pp' (pianissimo). The first staff contains the melodic line, and the second staff contains the accompaniment. The second system continues the piece, ending with the abbreviation 'itd.' (etcetera).

Glasba, ki ima pastoralen značaj, nas uvaja po kratkem poletu v začetni zbor, v katerem se diskretno oglašajo najprej ženski, (2)

(2)

Andante

p Dre - vo ra - sto - če v vinskem bre - gu, le - po ze - le - no v belem sne - gu

nato moški glasovi, ki se pri besedah „pozdravljam te srčno“ združijo v veličasten zbor, kateremu daje orkester poseben blesk.

Bas-solo opisuje oljko, ki „kakor travnat otok v puščavi prijazno zeleni“. Vsi so padli v bitki, le „tebe bojni grom ni strl.“ Ta melodija ima heroičen značaj, vsak zlog je markiran, trombine fanfare spominjajo na boj, kremenit, rithmus vzbuja naše zanimanje. (3)

(3)

Bas-solo

m f le nje - ga boj - ni grom - ni strl

Orkester razpreja heroičen motiv dalje; zbor še enkrat vzklikne „pozdravljam te“, (3 a)

(3 a)

crescendo e string.

f a tempo

po - zdrav - ljam te, po - zdrav - ljam te, po - zdrav - ljam te, po - zdrav - ljam te, itd.

sr - čno

topot srčneje, krepkeje, potem se umakne radostnemu „Allegro“, ki z bujnimi barvami slika pomladansko življenje. (4)

(4)

Allegro ($\text{♩} = 116$)

Kl.
Fag. *p dolce*

Ta homofonski stavek je zelo živ in slikovit, pomladanski kras močno poživljajo trobente, ki se oglašajo na arzi v visoki legi. Mešani zbor modulira v F (5)

(5)

Poco meno mosso ($\text{♩} = 104$)

Na tó iz go - lih - tam gr - mi - čev

Detailed description: This is a musical score for a vocal part. It is in 2/4 time and marked 'Poco meno mosso' with a tempo of 104 quarter notes per minute. The melody starts on a middle C and moves upwards in a series of eighth notes. The lyrics are 'Na tó iz go - lih - tam gr - mi - čev'.

in prepusti nadaljno vlogo ženskemu zboru, ki opisuje pomladansko rajanje tako živahno, kakor bi se čulo prijazno ptičje žgolenje. Mešani zbor vstopi z varijanto in konča spev z veličastnim fugato-stavkom, ki obenem diha veličastnost in radost. (6)

(6)

P po - zdrav - ljam te, po - zdrav - ljam te

Detailed description: This is a musical score for a vocal part. It is in common time (C) and marked 'P'. The melody consists of a few notes with a long rest, followed by a short phrase. The lyrics are 'P po - zdrav - ljam te, po - zdrav - ljam te'.

S tem je končan prvi zbor. — Krasna medigra sledi prijaznemu opisu pomladi in pripravlja resnobni sopran-solo: „Ti v rane vlivaš nam zdravila“. (7)

(7)

Sopran-solo

Ti v ra - ne vli - vaš nam zdra - vi - la

godala *itd.*

Detailed description: This is a musical score for a soprano solo. It is in 3/4 time. The vocal line is on a single staff, and the piano accompaniment is on two staves. The lyrics are 'Ti v ra - ne vli - vaš nam zdra - vi - la'. The piano part is marked 'godala' and 'itd.'.

V tem spevu nahajamo trojno stopnjevanje, ki se povspne do visocega c. Potem pa zopet pada, modulira v fis in se v ljubeznivi koloraturi spaja v tercah s klarineto ter končno v fermati najde naraven odmor.

Bliža se opis vesoljnega potopa. Sopran-solo se še ziblje v visokih melodijah, ki najdejo višek v besedah: „Bog se je kesal, da je človeško bitje vstvaril“; hipno pa se spremeni tempo v silovit „con fuoco“ (f-moll) trombe in pozavne zaorijo, (8)

(8)

Con fuoco ($\text{♩} = 78$)

Tr. Poz. God. *ff*

Detailed description: This is a musical score for a brass and woodwind section. It is in 2/4 time and marked 'Con fuoco' with a tempo of 78 quarter notes per minute. The score is in F major and features a powerful, rhythmic melody. The lyrics 'Tr. Poz. God.' and the dynamic marking 'ff' are present.

v mogočnih orkestralnih udarcih se pojavlja srd užaljenega božanstva, „zato pa vse ljudi končal“ (moški zbor). Veličastna, strašna, hkratu ginljiva slika . . .

Glasba se umiri in moški zbor sam nadaljuje spev, iz katerega odseva v skrivnostnih postopih nema resignacija. Nato sledi As-dur-stavek, (9)

(9)

Moderato assai.

Kdo ve, kdo ve, če ta kdo ve če ta kdo ve
vbe - ži

ki harmonično in imitatorično obdeluje izvoljeni motiv na jako umeten in duhovit način : (10)

(10)

Kdaj ta brez-brež-na vo - da splah-ne? itd.

kmalu se poleže srd in se umakne usmiljenju božjemu. Čuje se rešilna seseda : „O ne! — Dih božji topla dahne“, katero prevzame alt-solo, nežen in občuten. Zelo umestno koncipirane so šestnajstinke, s katerimi imitirata violoncello in klarineta pikanje in kljuvanje golobčka ob drevesu; recitativni polet nam pove, da nosi golobček oljčno vejico v kljunčku in nam pri- naša simbol sprave in mirú.

Alt-solo (11)

(11)

Semplice (♩ = 92)

posreduje prehod k sklepnem zboru 1. dela, ki je po muzikaličnem ustroju, po lepo zaokro- ženi obliki, po bogastvu in raznoličnosti vsebine eden najzanimivejših delov Oljkine partiture. Začne se v F-homofonsko, kmalu pa se spremeni v D (12)

(12)

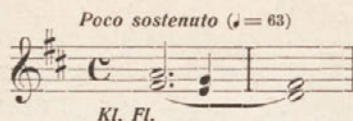
Mi - ru sim - bol si tu - di nam

opiraje se na ležeči ton C, po šumečih akordih, katere obigravajo blesteče violinske figure, v mogočnem unisono: „Mirú simbol si tudi nam!“

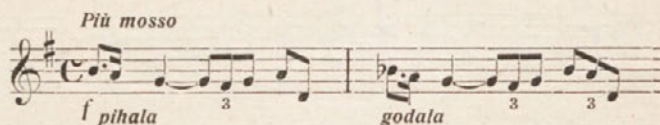
II.

Početek drugega dela nam predstavlja cvetno nedeljo, ko blagoslavlja cerkev oljke. Temu prizoru sta posvečena dva izredno ljubezniva glasbena stavka, in sicer orkestralni uvod, ki vzbuja našo pozornost z dvema motivoma; (13) in (13 a)

(13)

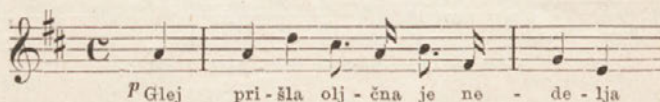

(13 a)

dalje zbor, ki igra na tem mestu vlogo pripovedovalca. Glasba, ki se nam tukaj nudi (14),

(14)

je pristna Sattnerjeva. Mirno se izgube besede: „Svetišče zdi se oljkov gaj“; v tem trenutku se oglasi izza odra, kakor iz bližnje cerkve, cerkvena liturgija, ki služi pri blagoslovu oljk: „Hosanna filio David“; orglje spremljajo zbor moških koralistov. Ta ideja je jako srečna. Koralnemu prizoru sledi sopran solo v Ges. (15)

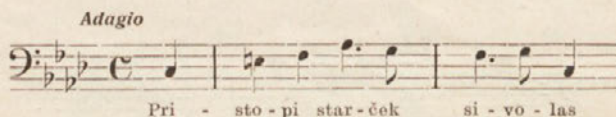
(15)

Nekatere solopartije iz „Assumptio“ in „Oljke“ prekašajo sicer ta solo po obsegu in zunanjih sredstvih, ni pa nobene, ki bi se s to mogla meriti glede oblike, notranje in zunanje harmonije posameznih delov in glede razmerja s celoto. Po mojem mnenju je ta solospjev višek cele kantate. Seveda zahteva solistinjo, ki se more ponášati s krasnim glasom in iskrenim prednašanjem.

Zopet se oglasi koral „Pueri Haebromum“, sedaj v ženskih glasovih; nato pa prihaja iz ust svečenika blagoslov oljk (16)

(16)

ki se modulatorično lepo stopnuje; tretjič se oglasi koral: Sanctus, sanctus v mešanih glasovih. Ti koralni spevi bodo poslušalcem ostali gotovo v trajnem spominu; saj so ti najlepši, kar jih ima koralna liturgična knjiga-

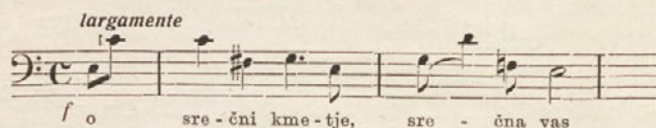
Iz tega bogoslužnega razpoloženja nas prestavi sveži allegretto-stavek v $\frac{6}{8}$ taktu (17)

(17)

na žitno polje, kjer se ziblje zlato klasje semtertja. Tercet (sopran, alt, bas), nežno instrumentiran, nam opisuje to idilo, ki kontrastuje prijetno s prejšnjimi, cerkvenimi melodijami. Spev se obrača v e-moll in postaja čedalje bolj zanimiv. Radostno razpoloženje rodi motiv (18)

(18)

toda sklep speva z zvišano kvinto (c, e, gis) (18 a)

(18 a)

udari neprijetno vmes in naznanja, da je zadovoljnost z žitnim poljem še prezgodnja. Grozeče se oglasi tam-tam v pp in naznanja nesrečo; zamolkli grom se čuje iz daljave, nevihta se bliža in grozi setvam. Zastajajoči ritmus basa naznanja nevarnost.

Nasproti vsej tradiciji, ki je zastopana zlasti v Haydnovih „Die Jahreszeiten“, je opis nevihte jako kratek; niti zbor ne stopi v akcijo, samo divjo fungiran orkestralni stavek (19)

(19)

slika grozoto te narurne prikazni, v katero posega solist z obupnimi klici. Nevihta je pač le kratko skicirana, se kmalu pomiri, in mogočni, veličastni akordi opevajo neskončno veličje božje ki se je pojavilo v narurni sili. Kar je, to je značilno: onomatopoeično nastopa grom, blisk, tresk, piš in šum; samo prekratko je; skladatelj bi bil bolje storil, da je nevihto — v primeri z drugimi slikami tega dela — razpvel bolj na široko.

Alt-solo (20)

(20)

Alt-solo
Molto tranquillo ($\text{♩} = 66$)

Musical score for Alt-solo (20). The score is in G major (one sharp) and common time (C). It consists of three staves. The top staff is the vocal line with lyrics: "Pred sel - sko ko - či - co kle - če". The middle staff is the piano accompaniment, starting with the word "godala". The bottom staff is the bass line. The tempo is marked "Molto tranquillo" with a quarter note equal to 66 beats per minute.

opisuje molitev otrok, starčkov in žená, — „glasno ihteč, k Bogu moleč“ —, lepa arija v A, iz katere veje duh iskrene pobožnosti in prave krščanske udanosti. — „A hiše skrbni gospodar mladike oljkove sežiga, da vmiril grozni bi vihar“ (bas-solo). — K sklepu tega prizora se dviga dim proti nebu (primerjaj oktavni postop „dviga“), in na polja se vlije „dežžžžžžžžžž“ krotak, ki se na ta način čuje celo iz grla solista, pa se slika značilno tudi z brzimi šestnajstinkami, ki se polagoma spremenijo v osminke in piccicato-četrtinke (21),

(21)

Musical score for (21). The score is in G major and common time. It features a piano accompaniment with a fast, rhythmic pattern of sixteenth notes. The tempo is marked "Molto vivo" with a quarter note equal to 152 beats per minute. The score ends with "itd." (etcetera).

Želja pesnika, da bi oljka pomirila tudi nevihto, ki hruje med ljudmi, je lepo izražena v basovski vlogi, stopajoči v sekvenci, ki sicer ni nova in izvirna, vendar naredi jako globok vtis. — „Pomirila me boš, če prej ne, ko me boš kropila“. — Skladba prehaja v nov stadij: slutnja smrti se pojavi, akordi padajo v četrtinkah, kakor bi blagoslovljena voda z oljke škropila mrtvega junaka; slede dolgo zadržani akordi in se končajo v praznem D - trizvoku brez terce.

Zbor ponavlja pesnikovo željo, ki je dramatično kolorirana z urnimi violinskimi triolami; dviga se do velike sile; kontrapunktika pa je le pičlo zasejana. - Glasba se polagoma umiri: (22)

(22)

Musical score for (22). The score is in G major and common time. It shows a single melodic line starting with a treble clef and a key signature of one sharp. The lyrics are: „Srce mi pravi, da jo boš“.

in se konča v nežnem pianissimo (23)

(23)

kro - pi - la *molto*

pp ko me boš kro - pi - la kro - pi - la

v katerem je oboi prisojena lepa vloga. Sklep 2. dela je eden najlepših pojavov Sattnerjeve muze.

III. del.

Tretji del je najkrajši izmed vseh; bavi se s smrtjo junaka, zategadelj se oglašča žalobna koračnica, ki je polna pretresljivih prizorov in naredi tudi sama zase velik vtis. (24)

(24)

Marcia funebre

rog. *god. picc.* *itd.*

Junak leži na mrtvaškem odru, hvaležno ljudstvo ga pride kropit z oljčno vejico, „želeč mu večnega pokoja.“ — Pretresljiv prizor, ki podaja skladatelju dosti gradiva! V tej koračnici se izraža globoka žalost in boleost radi smrti junakove. Ta boleost odseva iz večkrat pretrganega basovskega speva: „Pred duhom vidim“, dočim nadaljuje orkester koračnico. — „Sveč svitloba, med svečami pa spava mož — blede mož — strudila ga je težka hoja“. — V triu ali stranskem stavku, ki preseneča z modulacijo v A - dur, nam udarjajo na uho bolj tolažilni glasovi. Žalosti se udeležuje tudi mešani zbor (25)

(25)

z jako zanimivimi modulatoričnimi postopi, potem se pa orkester umakne zborovemu a capella-stavku.

V tem hipu se ogłosi iz cerkve liturgična molitev: „Lux aeterna luceat ei“, katero spremlja pavka s pianissimo-udarci. Bližajo se pretresljivi trenotki (26),

(26)

Kako je prišlo do „Oljke“?

Meseca februarija 1. 1912., ko se je „Glasbena Matica“ pripravljala na izvajanje oratorija, mudil se je P. H. Sattner po opravkih v frančiškanskem samostanu na Kostanjevici tik Gorice nekako teden dni. V prostih urah se je izprehajal po gorenjem vrtu mimo oljčnih dreves, ki so zelenela tudi sredi zime. Ustavi se pred oljčnim drevsom, odtrga lepo vejico in misli: „Kaj, ko bi sedaj zložil kantato na Gregorčičevo „Oljko“? — Sklep je bil hitro storjen, vejica je romala v kovčegu v Ljubljano in bila zataknjena za okvir, kakor je navada; skladatelj pa je pričel z osnovo kantate.

Partitura.

Koliko je to orkestralno delo, se razvidi iz materiala, ki je pripravljen za produkcijo. V prvi vrsti orkestralna partitura, ki obsega 229 strani folio-oblike. Vsaka stran ima enako razvrstitev po skupinah. Zgoraj lesena pihala: 2 flavti, 2 oboi, 2 klarineti, 2 fagota; potem trobila: 4 rogovi, 3 trobente, 3 pozavne, 1 tuba; na to ritmični instrumenti: veliki in mali boden, pavke, triangel, tam-tam; — za temi je skupina solistov in pevskega zbora; naposled godala na lok: (igralo bo 10 prvih in 8 drugih violin, 4 viole, 4 čéli, 5 kontrabasov) in spodaj harpa. V orkestru bo sodelovalo do 60 moških, pevcev bode 100 ženskih, 70 moških in 3 solisti. — Velik aparat, ki se pa pokori migljaju enega kapelnikovega duha.

Partitura in orkestralni glasovi so pisani, pevski glasovi litografirani. In vendar je še vse to množica mrtvih znamenj, ki jih še-le proizvajanje pokliče v življenje. A za to se je treba pripraviti i pevcem i godbenikom po dolgotrajnih vajah.

Klavirski izvleček.

Posnetek iz prvotne orkestralne partiture je klavirski izvleček, v katerega se sprejme bistvo vse skladbe, prirojeno za klavir. Služi osobito za vaje in domačo vporabo ter je trajen spomin na proizvajanje v koncertu, zvesta reminiscenca za vsakogar, ki se zanima za glasbo. — Ta izvleček obsega 85 strani. Urejen je moderno, nenavadno popoln ter označuje na kratko tudi instrumentacijo originalne partiture in tehniko kompozicije. Tiskan je v Waldheim-ovi tiskarni na Danaju in je najelegantnejša izdaja izmed slovenskih muzikalnih del. Dobiva se v Katoliški bukvarni in pri L. Schwentnerju. (Cena K 6.—)

Življenjepisne črtice o solistih.

Gospa Fanetta Hermsdorf, rojena **Bilina**, je naša slovenska umetnica. Doma je v Ljubljani. Tu je obiskovala in dovršila c. kr. učiteljišče in postala učiteljica. Pozneje se je omožila z zdravnikom dr. Hermsdorffom, ki biva stalno v Nemčiji. Že kot gojenka c. kr. učiteljišča je kazala izredno nadarjenost za glasbo. Učila se je v šoli „Glasbene Maticе“ solo-petja pri ravnatelju g. Fran Gerbiću in pri konc. vodju Mateju Hubadu. Te svoje študije je nadaljevala pri slavnem komornem pevcu Herm. Jadowkerju, ki je bival préje v Karlsruhe, sedaj pa v Berlinu, kot pevec dvorne opere zaključila jih je pri prof. Rosenbergu.

Gospa Hermsdorfova ima mogočen, visok, dramatičen sopran. — Na Nemškem je dosegla velike vspehe, bodisi kot koncertna, bodisi kot operna pevka. Pela je v mestih Baden (Baden), Rastatt, Aachen, Luzern, Karlsruhe, Koblenz, Frankfurt o./M., Kaiserslautern in drugodi. — Glasbeni kritiki hvalijo vsi, brez izjeme njen obsežen glas in dušepolno, zrelo, umetniško predavanje. V svojih koncertih izvaja poleg klasikov tudi moderni nemški koncertni repertoar.

Cenka Sever. Altovsko partijo v „Oljki“ poje odlična članica pevskega zbora „Glasbene Maticе“, gdč. Cenka Severjeva. — Kot gojenka za solopetje pri konc. vodju g. Mat. Hubadu je že v drugem letniku tako odlično napredovala, da more uspešno izvajati svojo lepo partijo.

Ivan Levar. Operni pevec Ivan Levar je rojen l. 1888. na Rakeku pri Postojni. Srednješolske študije je dovršil na ljubljanski gimnaziji. Potem se je učil solopetja privatno skozi 2 leti in pol pri prof. Ungerju, in dalje na c. kr. glasbeni akademiji na Dunaju, ki jo je dovršil z odličnim uspehom. Po dovršenih glasbeno-akademičnih študijah je bil angažiran v Moravski Ostrovi, letos pa v Aachenu. — V Moravski Ostrovi je nastopal kot baritonist v 19 velikih opernih partijah z velikanskimi uspehi. — Ista priznavanja žanje letos v Aachenu, osobito kot Wotan, Holländer, Rigoletto, Sebastiano, Falstaff, René in dr. — Tu ga je slišal slavni dirigent Wagnerjevih oper, Hans Richter. Temu je Levarjev glas tako zelo ugajal, da ga je povabil v Bayreuth, kjer je pel pred Kozimo in Sigfridom Wagnerjem. Posledica tega poseta je bila, da ga je Kozima Wagnerjeva angažirala na sodelovanje pri prihodnjih slavnostnih predstavah v Bayreuthu. Vse kritike hvalijo njegov razsežni, izredno lepi bariton in njegovo visoko umetniško stremljenje in poglobljenje v partijo, katero ravno izvaja.

Emil Hochreiter je rojen v Debreczinu 27. XII. 1870, mati mu je Slovenka iz odlične rodovine Tabouretove v Rudolfovem. Šolal se je v Rudolfovem, in že kot gimnazijalec igral prav spretno klavir, orgle, vijolino, čelo, flavto in krasno pel tenor v zboru, ki ga je tedaj vodil P. H. Sattner; odtod mej njima tesne prijateljske zveze. Kot jurist je na Dunaju nadaljeval glasbene študije pri prof. J. Böhm-u, in položil državni izpit iz vseh glasbenih predmetov. Od 1892—99 je bil glasbeni učitelj in vodja v plemiškem jezuitskem konviktu v Kalksburgu, potem pa nastopil službo pri c. kr. namestništvu na Dunaju, kjer je sedaj c. kr. okrajni komisar. — Večina njegovih skladb je še v rokopisu, le malo jih je natisnjenih. Vse pa, zlasti novejše, se odlikujejo po nenavadni noblesni, globoki občutnosti, modernem kroju. Zložil je:

Opero „Povratek“, več uvertir in orkestralnih komadov, nekoliko kvartetov, klavirskih skladb, dvo- in četeroročnih, mešane in moške zборе, samospewe z glasovirom, tri maše (ena orkestrirana), kantato „Grob na pusti“ itd. V novejšem času je postal so-trudnik „Novih akordov“, ki so prinesli izpod njegovega peresa že nekatere klavirske skladbe.

I. Šolo „Glasbene Matice“ v Ljubljani obiskuje v šolskem letu 1913/14 sledeče število učencev in sicer: 1. Petje ljudsko-šolske mladine: 256 učencev. — 2. Teorija: 141 učencev v 5 oddelkih. — 3. Šolsko zborovo petje: 34 učencev. — 4. Koncertno zborovo petje: 40 učencev. — 5. Harmonija: 10 učencev v 2 razredih. — 6. Solopetje: 29 učencev v 6 razredih. — 7. Klavir: 233 učencev v 8 razredih. — 8. Gosli: 75 učencev v 8 razredih. — Je tedaj na zavodu 818 učencev, šteto po predmetih in 618 učencev, šteto po osebah.

II. „Glasbena Matica“ v Ljubljani ima svoje podružnice v Gorici, Trstu, Kranju in Celju.

III. Edicije „Glasbene Matice“ v Ljubljani za leto 1913/14 obsegajo sledeče skladbe:

1. Dr. Anton Schwab: „Zlata kanglica“. Mešan zbor.
2. Anton Lajovic: „Gozdna samota“. Troglasen ženski zbor s spremljevanjem orkestra.
3. Dvanajst slovenskih in hrvatskih mešanih zborov, uredil Matej Hubad.

IV. Tekom aprila 1914 izide posebe za prodajo v založbi „Glasbene Matice“ v Ljubljani 60 najlepših slovenskih koroških narodnih pesmi v 2 zvezkih po 2 K. Zbral jih je g. Zdravko Svikašič.

„Glasbena Matica“ vljudno vabi Slovence in Slovenke, da pristopijo v mnogobrojnem številu v krog njenih članov. Letna članarina znaša 6 K. Prijave pismene po dopisnicah ali ustmene sprejema odbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani, Vegova ulica št. 7. Člani dobivajo vsakoletne, za nje namenjene izdaje društvenih muzikalij.

Odbor.
